

Editör:

Prof. Dr. Firdevs Güneş

Prof. Dr. Firdevs Güneş

Prof. Dr. Çetin Semerci

Yrd. Doç. Dr. Aysun Nüket Elçi

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya Işık

Yrd. Doç. Dr. Cemal Tosun

Yrd. Doç. Dr. Cengiz Özmen

Yrd. Doç. Dr. Fatma Ünal

Yrd. Doç. Dr. Gülsün Şahan

Yrd. Doç. Dr. Harun Er

Yrd. Doç. Dr. Murat Genç

Yrd. Doç. Dr. Özge Gün

Yrd. Doç. Dr. Sinem Tarhan

EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ

3. Baskı

Editör:

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ

ISBN 978-605-364-699-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Şubat 2014, Ankara

3.Baskı: Ekim 2015, Ankara

Yayın-Proje: Seda Gökay

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1

İskitler/ANKARA

Tel: 0312-3411020

Faks: 0312-3413050

Vergi Dairesi: Kızılbey

Vergi No: 7410561228

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No:26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Genç nüfusa sahip ülkelerde eğitim geleceğe yapılan en önemli yatırımdır. Bu süreçte ilk, orta, lise ve üniversite gibi her düzeydeki eğitim üzerinde durulmakta, öğretmen yetiştirme çalışmalarına ise ayrı bir önem verilmektedir. Bilindiği gibi bilgi çağını yaşayan dünyamızda birey ve toplumun geleceği bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerine bağlı bulunmaktadır. Özellikle bilgi üretme, birey ve toplumların gelişmişlik düzeyini belirlemede önemli bir gösterge olmaktadır. Bilgi üretmenin odak noktasını yetiştirilmiş insan gücü oluşturmaktadır. İnsan gücünün yetişmesi ise düşünen, araştıran, sorgulayan, sorun çözen, öğrenmeyi öğrenen, bilgi birikimi yüksek, yenilikleri ve gelişmeleri izleyen öğretmenlerle gerçekleşmektedir.

Ülkemizde öğretmen yetiştirmenin köklü bir geçmişi vardır. Günümüze kadar çeşitli öğretmen yetiştirme modelleri uygulanmıştır. Ancak son yıllarda yaygın olarak iki modelden yararlanılmaktadır. Birincisi eğitim fakültelerinde dört yıllık lisans eğitimi, ikincisi ise fakülte mezunlarına yönelik pedagojik formasyon eğitimi olmaktadır. Bu süreçte nitelikli öğretmen yetiştirmek için sadece meslekle ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek yeterli olmamaktadır. Bunlara ek olarak bilimsel araştırma ve çalışmalar yapma, geleceğin gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere hazırlanma, eğitimde teori ve uygulamayı birleştirme, sorunlara çözüm bulma gibi beceriler de gerekli olmaktadır. Bu anlayıştan hareketle öğretmen adayı öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmeye, toplumsal ve etik değerlerini güçlendirmeye ve en önemlisi de 21. yüzyılın becerilerini kazandırmaya ağırlık verilmektedir.

Öğretmen yetiştirme sürecinde alandaki uygulamalar da önemli olmaktadır. Ülkemizde 2005 yılından bu yana yeni eğitim yaklaşımlarıyla hazırlanan eğitim programları uygulanmaktadır. Bunlar yapılandırıcı yaklaşım, öğrenci merkezli eğitim, beceri yaklaşımı, bireysel farklılıklara duyarlılık, beyin temelli öğrenme gibi yaklaşım ve modeller olmaktadır. Eğitim Fakültelerinde yüksek nitelikli eğitim ve öğretimin gerçekleştirilmesi, öğretmen adaylarının bilgi ve becerilerinin yaşam boyu geliştirilmesi için bu yaklaşım ve modellerden de yararlanılmaktadır.

Kitapta, yukarıda belirtilen anlayıştan hareket edilerek öğretmen adaylarına eğitim kavram ve ilkelerini iyi öğretmek, çeşitli becerilerini geliştirmek, öğrenme yaklaşım, yöntem ve teknikleri göstermek, eğitimin diğer alanlarla ilişkisini ortaya koymak amacıyla bilimsel temellere ağırlık verilmiştir. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi akademisyenlerince hazırlanan bu kitabın alanda çalışan öğretmen ve öğrencilere katkı getirmesini dilerim.

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Ankara 2015

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. BÖLÜM: Eğitimde Temel Kavramlar ve Çağdaş Yönelimler

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

2. BÖLÜM: Eğitim Yaklaşımları

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

3. BÖLÜM: Eğitim ve Tarih

Yrd. Doç. Dr. Cengiz ÖZMEN

4. BÖLÜM: Eğitim, Ekonomi ve Toplum

Yrd. Doç. Dr. Harun ER

5. BÖLÜM: Eğitim ve Psikoloji

Yrd. Doç. Dr. Sinem TARHAN

6. BÖLÜM: Eğitim ve Hukuk

Prof. Dr. Çetin SEMERCİ

7. BÖLÜM: Eğitim Biliminde Araştırma Yöntemleri

Yrd. Doç. Dr. Cemal TOSUN

Yrd. Doç. Dr. Murat GENÇ

8. BÖLÜM: Eğitimde Okul ve Teknoloji

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

9. BÖLÜM: Eğitim Planlaması

Yrd. Doç. Dr. Gülsün ŞAHAN

10. BÖLÜM: Eğitimde Hareketlilik Programları

Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL

11. BÖLÜM: Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı ve Özellikleri

Yrd. Doç. Dr. Özge GÜN

Yrd. Doç. Dr. Aysun Nüket ELÇİ

12. BÖLÜM: Öğretmenlik Mesleği

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

13. BÖLÜM: Öğretmen Yetiştirme

Yrd. Doç. Dr. Fatma ÜNAL

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE TEMEL KAVRAMLAR VE ÇAĞDAŞ YÖNELİMLER

1. TEMEL KAVRAMLAR.....	3
1.1. Eğitim Nedir?.....	3
1.2. Yaklaşımlara Göre Eğitim.....	4
1.3. Eğitimin Alt Alanları.....	5
1.4. Eğitime Yakın Kavramlar	7
1.5. Eğitim Sistemi	10
2. EĞİTİMDE ÇAĞDAŞ YÖNELİMLER.....	12
2.1. Davranışçılıktan Yapılandırıcılığa.....	12
2.2. Öğretimden Öğrenmeye.....	13
2.3. Öğrenci Merkezli Eğitim	14
2.4. Davranış Değiştirme Yerine Beceri Geliştirme	15
2.5. Etkinliklerle Keşfederek Öğrenme	16
2.6. Şartlandırma Yerine Zihinsel Bağımsızlık.....	16
2.7. İşbirlikli Öğrenme	18
2.8. Geleneksel Yönetimden Toplam Kalite Yönetimine	18
2.9. Bilgi İletişim Teknolojileri.....	19
KAYNAKLAR.....	20
ÖZET	20
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	21

2. BÖLÜM

EĞİTİM YAKLAŞIMLARI

1. YAKLAŞIM NEDİR?	25
2. EĞİTİM YAKLAŞIMLARI	25
2.1. Davranışçı Yaklaşım.....	26
2.2. Bilişsel Yaklaşım.....	29
2.3. Yapılandırıcı Yaklaşım	32
KAYNAKLAR.....	39
ÖZET	40
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	41

3. BÖLÜM EĞİTİM VE TARİH

1. ANTİK ÇAĞ'DA EĞİTİM.....	44
1.1. Mezopotamya.....	44
1.2. Mısır.....	45
1.3. Anadolu.....	45
1.4. Çin.....	46
1.5. Hindistan.....	47
1.6. Antik Yunan.....	48
1.7. Roma.....	49
2. AVRUPA'DA EĞİTİM.....	50
2.1. Orta Çağ.....	50
2.2. Rönesans ve Reform Çağı.....	51
3. ORTA ÇAĞ ARAP-İSLAM DÜNYASINDA EĞİTİM.....	52
4. TÜRKLERDE EĞİTİM.....	54
4.1. İslamiyet Öncesi.....	54
4.2. İlk Müslüman Türk Devletleri.....	55
4.3. Selçuklular.....	58
4.4. Osmanlılar.....	60
4.5. Türkiye Cumhuriyeti.....	64
KAYNAKLAR.....	66
ÖZET.....	69
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	70
OKUMA PARÇASI.....	72

4. BÖLÜM EĞİTİM, EKONOMİ VE TOPLUM

1. EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ.....	77
1.1. Eğitim Ekonomisi.....	77
1.2. Eğitimin Ekonomik İşlevleri.....	79
1.3. Eğitim ve Kalkınma.....	80
2. EĞİTİMİN TOPLUMSAL TEMELLERİ.....	81
2.1. Eğitim Sosyolojisi.....	81
2.2. Eğitimin Toplumsal İşlevleri.....	83
2.3. Eğitim ve Toplumsal Değişme.....	85
KAYNAKLAR.....	87
ÖZET.....	88
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	89
OKUMA PARÇASI.....	92

5. BÖLÜM

EĞİTİM VE PSİKOLOJİ

1. PSİKOLOJİ.....	97
2. GELİŞİM.....	98
2.1. Gelişim İle İlgili Temel Kavramlar	98
2.2. Gelişimin İlkeleri.....	99
2.3. Gelişimi Etkileyen Faktörler	100
2.4. Gelişim Dönemleri ve Gelişim Görevleri.....	100
2.5. Gelişim Alanları.....	101
3. ÖĞRENME	106
3.1. Öğrenmeyi Etkileyen Temel Faktörler.....	107
3.2. Öğrenme Kuramları.....	107
KAYNAKLAR.....	109
ÖZET	111
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	112
OKUMA PARÇASI.....	114

6. BÖLÜM

EĞİTİM VE HUKUK

1. ANAYASA AÇISINDAN HUKUKİ TEMELLER.....	119
2. MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU AÇISINDAN HUKUKİ TEMELLER.....	120
2.1. Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri.....	121
3. ULUSLARARASI KANUNLAR AÇISINDAN HUKUKİ TEMELLER	125
3.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	125
3.2. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	126
3.3. Öğretim Alanında Ayrımcılığa Karşı Savaşım Sözleşmesi.....	127
3.4. Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi.....	127
KAYNAKLAR.....	128
ÖZET	129
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	130
OKUMA PARÇASI.....	132

7. BÖLÜM**EĞİTİM BİLİMİNDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ**

EĞİTİM BİLİMİNDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	136
1. Bilim, Araştırma ve Yöntem.....	136
2. Araştırma Süreci.....	137
3. Bilimsel Bilgiye Erişim.....	139
4. Araştırma Yaklaşımları.....	140
4.1. Nicel Araştırma Yaklaşımına Dayalı Yöntemler.....	141
4.2. Nitel Araştırma Yaklaşımına Dayalı Yöntemler	147
4.3. Karma Araştırma Yöntemleri.....	151
5. Araştırmanın Raporlaştırılması.....	152
6. Etik Kurallar	159
Kaynaklar.....	161
Özet	163
Değerlendirme Soruları.....	164

8. BÖLÜM**EĞİTİMDE OKUL VE TEKNOLOJİ**

1. OKUL.....	170
1.1. Okulun Temel Öğeleri.....	170
2. SINIF	172
2.1. Sınıfın Öğeleri.....	172
3. TEKNOLOJİ	176
3.1. Teknolojik Araçlar ve Eğitimde Kullanımları	177
3.2. Teknoloji ile Eğitimde Meydana Gelen Değişimler	183
KAYNAKLAR.....	185
ÖZET	187
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	188

9. BÖLÜM

EĞİTİM PLANLAMASI

1. PLANLAMA NEDİR?	194
2. PLANLAMA MODELLERİ.....	196
2.1. İnsan Gücü Yaklaşımı	196
2.2. Sosyal Talep Yaklaşımı	197
2.3. Maliyet-Fayda Analizi.....	197
3. TÜRKİYE'DE PLANLAMA ÇALIŞMALARI.....	197
3.1. Milli Eğitim Şuraları.....	201
3.2. Toplam Kalite Yönetimi.....	201
3.3. Stratejik Planlama.....	202
KAYNAKLAR.....	204
ÖZET	205
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	206
OKUMA PARÇASI.....	208

10. BÖLÜM

EĞİTİMDE HAREKETLİLİK PROGRAMLARI

1. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM PROGRAMLARI	210
1.1. Hayat Boyu Öğrenme Programı (Lifelong Learning Programme-LLP)	213
1.2. Gençlik Programı (Youth in Action-YiA).....	219
2. FARABİ DEĞİŞİM PROGRAMI	220
2.1. Farabi Değişim Programı'nın Uygulanması.....	221
3. MEVLANA DEĞİŞİM PROGRAMI.....	222
KAYNAKLAR.....	224
ÖZET	225
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	226
OKUMA PARÇASI.....	228

11. BÖLÜM

TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

1. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖRGÜT YAPISI	232
1.1. Bakanlık Teşkilatı	232
1.2. Hizmet Birimleri.....	236
1.3. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Milli Eğitim Şurası	244
1.4. Taşra ve Yurtdışı Teşkilatı ile Çalışma Grupları	246
2. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI	248
2.1. İlköğretim	250
2.2. Ortaöğretim.....	250
2.3. Yükseköğretim	258
KAYNAKLAR.....	259
ÖZET	260
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	261

12. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

1. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ.....	266
2. ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ.....	267
3. ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİ	270
4. ÖĞRETMENİN ROLLERİ	284
5. ETKİLİ ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ	286
KAYNAKLAR.....	288
ÖZET	289
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	290

13. BÖLÜM

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

1. OSMANLI DEVLETİ'NDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME.....	294
2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME.....	296
2.1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi.....	296
2.2. Sınıf Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi.....	298
2.3. Ortaokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi.....	301
2.4. Ortaöğretim Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi.....	308
KAYNAKLAR.....	306
ÖZET	308
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	309
OKUMA PARÇASI.....	312

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE TEMEL KAVRAMLAR VE ÇAĞDAŞ YÖNELİMLER

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

İÇİNDEKİLER

1. Eğitimde Temel Kavramlar

- 1.1. Eğitim Nedir?
- 1.2. Yaklaşımlara Göre Eğitim
- 1.3. Eğitimin Alt Alanları
- 1.4. Eğitime Yakın Kavramlar
- 1.5. Eğitim Sistemi

2. Eğitimde Çağdaş Yönelimler

- 2.1. Davranışçılıktan Yapılandırıcılığa
- 2.2. Öğretimden Öğrenmeye
- 2.3. Öğrenci Merkezli Eğitim
- 2.4. Davranış Değiştirme Yerine Beceri Geliştirme
- 2.5. Etkinliklerle Keşfederek Öğrenme
- 2.6. Şartlandırma Yerine Zihinsel Bağımsızlık
- 2.7. İşbirlikli Öğrenme
- 2.8. Geleneksel Yönetimden Toplam Kalite Yönetimine
- 2.9. Bilgi İletişim Teknolojileri

Kaynaklar

Özet

Değerlendirme Soruları

KAZANIMLAR

Bu bölüm sonunda öğrenci;

- Eğitimle ilgili kavramları açıklar.
- Eğitim tanımlarını yaklaşımlarla ilişkilendirir.
- Eğitimin alt alanlarını ve boyutlarını açıklar.
- Eğitime yakın kavramları sıralar.
- Eğitimdeki çağdaş yönelimleri yorumlar.
- Eğitimin geleceği hakkında tahminler yapar.

Eğitim, insanlığın doğuşuyla birlikte başlayan ve hızla gelişen bir alandır. İlk çağlarda insanların balıkçılık ve avcılık yaparken edindikleri bilgileri çevrelerine aktardıkları bilinmektedir. Bu şekilde başlayan eğitim çalışmaları yazının bulunmasından sonra hızla yayılmış ve kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. İlkokuldan üniversiteye kadar çeşitli düzeylere ayrılmış; sadece bireye değil, bireyin içinde bulunduğu aile ve topluma da yönelmiştir. Bu süreçte çeşitli araştırmalar yapılmış, eğitim uygulamalarının teorik temelleri oluşturulmuştur. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ile eğitim, herkes için bir hak olarak kabul edilmiş ve bu hakkın uygulanması istenmiştir. Ardından eğitim ve kalkınma ilişkisi kurulmuş; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1970’li yıllarda dünyamızdaki politik gelişmeler eğitimi de etkilemiş ve eğitim kavramına yeni düşünceler eklenmiştir. Böylece eğitim, “sadece sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi değil bireyin zihinsel bağımsızlığını da amaçlamalı” görüşü yayılmıştır. Son yıllarda ise beyin araştırmalarının etkisiyle öğrencinin zihnini geliştirmeye odaklanmıştır.

Eğitim disiplinler arası bir kavramdır. Psikoloji, sosyoloji, felsefe, hukuk, tarih, antropoloji, dilbilim, ekonomi gibi çeşitli bilim dallarındaki gelişmeler eğitimi etkilemektedir. Eğitim alanındaki araştırmalar, yaklaşım ve modeller de eğitimi yönlendirmektedir. Bu durum eğitim kavramının iç ve dış gelişmeler olmak üzere iki yönden incelenmesini gerektirmektedir. Dış gelişmeler çeşitli bilim dallarının eğitimle olan ilişkileri, ekonomik, politik, kültürel ve sosyal durumları kapsamaktadır. İç gelişmeler ise eğitim yaklaşım, model, yöntem ve tekniklerinin uygulamalara yansımalarını içermektedir. Örneğin psikoloji laboratuvarlarından elde edilen bilgiler, eğitim programı, yaklaşım ve kavramlarına yeni anlayışlar getirmekte ve alandaki uygulamaların çoğunu değiştirmektedir. Beyin araştırmalarından elde edilen bulgular ise öğrenme süreçlerini açıklığa kavuşturmakta, beynimizin işlev-